

תורין וחמרין עאן ועבדין
 ואמקון ושלחית לתואה לרבוני
 לאשכחא רחמין בעיניך: ז
 ותבו אזגדיא לות יעקב
 למימר אתינא לות אחוד לות
 עשו ואף אתי לקדמותך
 וארבע מאה גברא עמה: ח
 ודחיל יעקב לתדא ועקת ליה
 ופלגי ית עמא די עמיה וית
 ענא וית תורי וגמליא לתרין
 משירין: ט ואמר אם ייתי
 עשו למשריתא תדא וימחנה
 ויהי (נ"א וימחנה ותהי)

וּשְׁפָחָה וְאֶשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאֲדָנָי לְמִצְאֵתְךָ
 בְּעֵינַיִךְ: ז וַיָּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל-יַעֲקֹב
 לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל-אֶחִיךָ אֶל-עֵשָׂו וְגַם הִלְךְ
 לְקִרְאֲתֶךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: ח וַיִּירָא
 יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצַר לוֹ וַיַּחֲץ אֶת-הָעַם אֲשֶׁר-
 אִתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאן וְאֶת-הַבָּקָר וְהַגְּמָלִים
 לְשְׁנֵי מַחֲנֹת: ט וַיֹּאמֶר אִם-יָבוֹא
 עֵשָׂו אֶל-הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכְהוּ וְהָיָה

flock, servants and handmaids. And I am sending [this message] to tell my master, to find favor in your eyes. (7) The angels came back to Yaakov, saying: We came to your brother, to Eisav, and he is also coming towards you together with four hundred men! (8) Yaakov became very afraid and distressed. He split up the people with him and the flock, cattle and camels, into two camps. (9) Then he said: If Eisav comes to one camp and smites it, then the remaining

RASHI

one would say to someone else [referring to many roosters crowing]: during the night קרא וקראו התרנגול ["the rooster crowed"], rather than קראו התרנגולים ["the roosters have crowed"] (Bereishit Rabbah 75:6). **And I am sending [this message] to tell my master** — i.e., to inform you that I come to you [in subjugation, and thus:] **To find favor in your eyes** — for my relationship with you is sound and I come to seek out your love. (7) **We came to your brother, to Eisav**

רש"י
 אדם אומר לחברו: 'בלילה קרא התרנגול', ואינו אומר: 'קראו התרנגולים'; ואשלחה להגיד לאדני. להודיע שאני בא אליך: למצא-חן בעיניך. שאני שלם עמך, ומבקש אהבתך: (ז) באנו אל-אחיך אל-עשו. שהיית אומר: 'אחי הוא', אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע, דעודנו בשנאתו: (ח) ויירא ויצר. ויירא, שמא יהרג, ויצר לו אם יהרג הוא את אחרים. (ספרים אחרים: שמא יהרג אחרים, ועוד גרסות אחרות, וצריך עיון במזרחי בהפרש שביניהם): (ט) המחנה האחת והכהו. מחנה משמש

— [Why "to your brother" and then "to Eisav?" The angels were effectively saying to Yaakov:] "You said of him, He is my brother. But he acts towards you like the evil Eisav — indeed he is still harboring his hatred [towards you]!" (Bereishit Rabbah 75:7) (8) **[Yaakov] became very afraid and distressed** — He "became [very] afraid" that he might be killed [in the confrontation], and he was "distressed" [at the thought that] he might have to kill other people [in self-defense] (see Bereishit Rabbah 76:2; Tanchuma 4). (9) **המחנה האחת והכהו** — [The number האחת, "one," that qualifies the word here המחנה, "camp," is in the feminine gender, while the pronominal suffix of the word והכהו, "and smites it," is in the masculine gender. How could this be? Well, actually, the word מחנה can be used either in the masculine

מְשִׁרִיתָא דְתִשְׁתָּאֵר לְשִׁינְבָא:

הַמְחִנָּה הַנִּשְׁאָר לְפִלִיטָה:

camp will escape.

RASHI

or the feminine gender. [We see this illustrated as follows:] (Psalms 27:3), **אם**, תחנה עלי מחנה, [where the verb תחנה, which is in the feminine gender, indicates that the word מחנה is treated there as being] in the feminine gender — while (Genesis 33:8), הוזה המחנה הוזה, [has the qualifying adjective הוזה in the masculine gender, thus indicating that the word מחנה is treated there as being] in the masculine gender. Likewise, there are other words that are used both in the masculine and the feminine gender. [For example, the word שמש, “sun,” which,] in the verses (Genesis 19:23), השמש יצא על הארץ, and (Psalms 19:7), מקצה השמים מוצאו, is [treated

as being] in the masculine gender [where in the latter case, the pronominal suffix of the word מוצאו, meaning “where it comes forth,” refers to the sun and is in the masculine gender] — while (II Kings 3:22), והשמש זרחה על המים, [has the verb זרחה in the feminine gender, thus treating the word שמש as being] in the feminine gender. Similarly, the word רוח, “wind,” [can be in either gender, e.g.,] (Job 1:19), והנה רוח גדולה באה, [where the feminine adjective גדולה and the feminine verb באה indicate that the qualified noun רוח there is treated as being] in the feminine gender — while [the continuation of that very verse] (ibid.), ויגע בארבע פנות הבית, [has the masculine verb ויגע treating the noun רוח as being] in the masculine gender. Also (I Kings 19:11), ורוח גדולה וחזק מפרק הרים, [has one adjective, גדולה, in the feminine, while the other adjective, חזק, and the verb, מפרק, are both in the masculine, thereby indicating that the qualified noun, רוח, is] in both masculine and feminine genders. And the word אש, “fire,” is similar, e.g., (Numbers 16:35), ואש יצאה מאת ה', [where the feminine verb, יצאה, treats the noun אש as being] in the feminine gender, while (Psalms 104:4), אש להט, [has the masculine adjective, להט, treats the noun אש as being] in the masculine gender. **Then the remaining camp will escape** — against Eisav's will, because I will engage him in battle [and while he is involved in this battle, the other camp, situated elsewhere, will be sure to escape. We see from this passage, that] Yaakov set up three things for himself [in his preparations to resolve possible confrontation]: a gift, prayer and war. [Where do we see this?] A gift — as Scripture says (verse 22 below), “So the gift went on ahead of him.” Prayer — (next verse), “O God of my father Avraham ... .” And war — (our verse), “[If Eisav comes to one camp and smites it,] then the remaining camp will escape” [because Yaakov would engage him in battle, as above].

רש"י

לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נִקְבָּה. אִם תַּחְנֶה עָלַי מַחֲנֶה, הֲרִי לְשׁוֹן נִקְבָּה, הַמְחִנָּה הַזֶּה, לְשׁוֹן זָכָר, וְכֵן יֵשׁ שְׂאֵר דְּבָרִים מְשֻׁמְשִׁים לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נִקְבָּה הַשְּׂמֵשׁ יֵצֵא עַל הָאָרֶץ, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצְאוֹ, הֲרִי לְשׁוֹן זָכָר, וְהַשְּׂמֵשׁ זָרְחָה עַל הַמַּיִם, הֲרִי לְשׁוֹן נִקְבָּה. וְכֵן רוּחַ וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוּלָּה בָּאָה, הֲרִי לְשׁוֹן נִקְבָּה, וַיִּגַע בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַבַּיִת, הֲרִי לְשׁוֹן זָכָר. וְרוּחַ גְּדוּלָּה וְחֹזֶק וּמְפָרֵק הַרִים, הֲרִי לְשׁוֹן זָכָר וְנִקְבָּה. וְכֵן 'אֵשׁ' וְאֵשׁ יֵצֵאָה מֵאֵת ה', לְשׁוֹן נִקְבָּה. אֵשׁ לוֹהֵט, לְשׁוֹן זָכָר: וְהִיא הַמְחִנָּה הַנִּשְׁאָר לְפִלִיטָה. עַל פְּרָחוֹ, כִּי אֶלֶחֶם עִמּוֹ. הַתְּקִין עִצְמוֹ לְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים: לְדוֹרוֹן, לְתַפְלָה וּלְמַלְחָמָה. לְדוֹרוֹן: וְתַעֲבֵר הַמְּנַחֶה עַל פְּנֵי לְתַפְלָה: אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְהָם לְמַלְחָמָה: וְהִיא הַמְּנַחֶה הַנִּשְׁאָר לְפִלִיטָה:

PROPHETS Obadiah 1

נביאים עובדיה פרק א

(א) נְבוֹאֵת עֹבְדֵיָה כְּדָנָן אָמַר
 יי אֱלֹהִים לְאֵדוֹם בְּשׂוֹרָא
 שְׁמַעְנָא מִן קִדְם יי וְאִזְגַד
 בְּעַמְמֵיָא שְׁלִיחַ קוֹמוּ וְנִתְעַתַד
 עֲלֵיהּ לְקָרְבָא: (ב) הָא חֲלַשׁ
 יִהְיֶיתֶךָ בְּעַמְמֵיָא בְּסִיר אֶת
 לְחָדָא: (ג) רְשַׁע לְבָבְךָ אֲטַעֲיֶךָ
 דְּאֵת דְּמִי לְנִשְׂרָא דְשָׂרִי בְּשִׁינֵי
 כִּיפָא בְּרוּמָא מוֹתְבִיָה אָמַר
 בְּלִבִּיָהּ מִן יַחְתִּינֵנִי לְאַרְעָא:
 (ד) אִם תָּרִים כְּנִישְׂרָא וְאִם
 בִּינֵי כּוֹכְבֵיָא תִשְׁוִי מְדוֹרְךָ
 מִתַּמָּן אַחְתִּינֶךָ אָמַר יי: (ה) אִם
 גָּנְבִין אֶתוּ עֲלֶיךָ אִם בְּזוּי
 לִילֵיא אִיכְדִין הוּיָתָא דְמִיָּךְ עַד
 אִיכְדִין אֶתְבְּלַשׁ עֲשׂוּ אֶתְגְּלִיין

א חֲזוֹן עֹבְדֵיָה כֹה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְאֵדוֹם שְׁמוּעָה
 שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יְדוֹה וְצִיר בְּגוֹיִם שְׁלַח קוֹמוּ וּנְקוּמָה
 עֲלֵיהֶּ לְמִלְחָמָה: ב הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיךָ בְּגוֹיִם בְּזוּי
 אֶתְהָ מֵאֵד: ג זְדוֹן לְבָבְךָ הִשְׁיֵאֲךָ שְׁכֵנֵי בַחְגוּי־סֻלַע
 מְרוֹם שִׁבְתוּ אָמַר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִידֵנִי אֶרֶץ: ד אִם־
 תִּגְבִּיֶה כְּנִשְׂרָא וְאִם־בֵּין כּוֹכְבִים שִׁים קִנְיָךְ מִשְׁם
 אוֹרִידֶךָ נְאֻם־יְדוֹה: ה אִם־גָּנְבִים בָּאוּ לְךָ אִם־
 שׁוֹדְדֵי לֵילָה אֵיךָ נִדְמִיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דֵיִם אִם־
 בְּצָרִים בָּאוּ לְךָ הֲלוֹא יִשְׂאִירוּ עֵלְלוֹת: ו אֵיךָ
 נִחְפְּשׂוּ עֲשׂוּ נִבְעוּ מִצְפְּנֵינוּ:

דִּיגְנְבוּ מִיִּסְתְּהוֹן וְאִם חֲטוּפִין כְּטוּפִין אֶתוּ עֲלֶיךָ הֲלֵא מִשְׂאֵרִין עוֹלְלוֹן: (ו) אִיכְדִין אֶתְבְּלַשׁ עֲשׂוּ אֶתְגְּלִיין
 מִטְמֹרוּהִי:

(1) The vision of Ovadiah: So said the Lord God concerning Edom: We have heard tidings from the Lord, and a messenger has been sent among the nations, Arise and let us rise up against them in war! (2) Behold, I have made you small among the nations; you are very despised. (3) The wickedness of your heart enticed you, who dwell in the clefts of the rock, whose habitation is high, who says to himself, Who will bring me down to the earth? (4) If you go up high like an eagle, and if you place your nest among the stars, from there I will bring you down, says the Lord. (5) Did thieves come upon you, did plunderers of the night? How were you silent? Will they not steal until they have enough? If vintagers came upon you, would they not leave over some gleaning grapes? (6) How Eisav was searched out, how his hidden things were revealed!

RASHI

רש"י

(1) **The vision of Ovadiah** — [Because] *he was an Edomite convert.* (2) **Despised** — *That they did not crown a king the son of a king.* (3) **Who dwell in the clefts of the rock** — *Who relies on the support of his ancestors, Avraham and Yitzchak [but they shall be of no avail to him].* **בחגוי סלע** —

(א) חֲזוֹן עֹבְדֵיָה. גַּר אֲדוֹמִי הָיָה: (ב) בְּזוּי. שְׁלֵא הָיוּ מְעַמִּידִים מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ: (ג) שְׁכֵנֵי בַחְגוּי־סֻלַע. סוּמְךָ עַל מִשְׁעַנַּת אֲבוֹתָיו אֲבָרְהָם וְיִצְחָק: בַּחְגוּי־סֻלַע. בְּנִקְיֵי הַסְּלָעִים: (ד) בָּאוּ לְךָ. עֲלֶיךָ: אֵיךָ נִדְמִיתָה. נִרְדְּמָתָ דְיוֹמָם עַד שֶׁגָּנְבוּ כָּל רְצוֹנָם: (ו) אֵיךָ נִחְפְּשׂוּ. נִחְפְּשׂוּ: נִבְעוּ מִצְפְּנֵינוּ. נִתְגַּלְהָ אוֹצְרוֹתֵינוּ:

In the clefts of the rocks. (5) **באו לך** — **Come upon you. How were you silent** — *Why were you sleeping soundly and still they stole all they desired?* (6) **How [נחפשו]** — *was searched out. How his hidden things were revealed* — *How his treasures were revealed!*

Writings Mishlei 7

כתובים משלי פרק ז

ח עבר בשוקא לקבל פנתה
 ובארחה דביתה מהלך:
 ט ברמשא במערב יומא
 בחשוכא דליליא ובחכירה:
 י והא אתתא לעורעיה
 באסקמא דוניתא דמפרדא
 לבא דעלימי: יא ומרדתא היא
 ופרדתא בביתה לא שכנן
 רגלהא: יב בעדנא בשוקי
 בעדנא בשקקי ולקבל כל פנתא דיאיא כמנא: יג ואתקפת ביה ונשקתיה ואחצפת אפהא ואמרת ליה:

ח עבר בשוקא אצל פנה ודרך ביתה יצעד:
 ט בנשף בערב יום באישון לילה ואפלה: י והנה
 אשה לקראתו שית זונה ונצרת לב: יא המיה היא
 וסררת בביתה לא ישפנו רגליה: יב פעם | בחוץ
 פעם ברחבות ואצל כל פנה תארב: יג והחזיקה בו
 ונשקה לו העזה פניה ותאמר לו:

(8) Crossing the street next to her corner, and he walks on the way to her house,
 (9) In the twilight, in the evening of the day, in the pitch darkness of the night.
 (10) And behold, a woman [was coming] toward him, the nakedness of a harlot with her heart besieged. (11) She is bustling and rebellious; her feet do not dwell in her house. (12) Sometimes [she is] in the street, sometimes in the squares, and she lurks at every corner. (13) She takes hold of him and kisses him brazenly; she says to him.

RASHI

רש"י

(8) **Next to her corner** — *of the harlot and the pagan house of worship.* (10) **שית זונה** — *The nakedness of a harlot.* **Her heart besieged** — *Surrounded by lewdness.*

(ח) אצל פנה. של זונה וע"ג: (י) שית זונה. ערוות זונה: ונצרת לב. מקפת זמה. (יא) וסררת. סרה מן הדרך:

(11) **And rebellious** — *Turning away from the [proper] path.*

Mishnah Berakhot, chapter 8

משנה ברכות פרק ח

(1) These are the points [of contention] between the School of Shammai and the school of Hillel, regarding meals. The school of Shammai say, That the blessing is first recited over the day [i.e., *kiddush*, since the day which obligates *kiddush* came first] and then over the wine [or in the case of one making *kiddush* over bread, *המוציא*], while the School of Hillel say, That the blessing is first said over the wine [or bread, since without wine or bread one would not make *kiddush*] and then the [*kiddush* of the] day. (2) The School of Shammai say, That washing the hands

א אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה. בית שמאי אומרים, מברך על היום ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים, מברך על היין ואחר כך מברך על היום: ב בית שמאי אומרים, נוטלין לידיים,

רבנו עובדיה מברטנורא

א אלו דברים. מברך על היום. בתחלה קדוש היום, ואחר כך מברך על היין בורא פרי הגפן. שתחלה קדש היום ואחר כך בא היין על השלחן בשביל היום, וכשם שקדם לכניסה כך קודם לברכה: מברך על היין. תחלה, והוא הדין למקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקדוש היום שאם אין לו יין או פת לא יקדש: ב בית שמאי אומרים נוטלין

precedes the filling of the [*kiddush*] cup, [by Rabbinic decree hands always have a second degree impurity, unless they have been purified by pouring water from a vessel over them (see Chok vol. 5, pg. 108, Yadayim 2:1). If they touch liquid, it becomes impure to the first degree [as liquid always reverts to the first degree (Parah 8:7)], therefore, if one recited *kiddush* before washing his hands and if the cup were wet, his very touching of the cup conveys impurity to the first degree to the liquid, which, in turn, conveys impurity to the outside of the *kiddush* cup. Now, even though the Rabbis limited the defilement to the outside of the cup so that the inside does not become impure (see Kelim 25:6), still the School of Shammai maintain that the Rabbis forbade using a vessel whose outside became impure, lest some drops spill and, touching the outside of the cup, become defiled and then convey impurity to the hands holding the cup; therefore the School of Shammai say that one should purify his hands first, so as to make certain, that the outside of the cup does not become impure], while the School of Hillel [maintain, that using a vessel whose outside is defiled, was not prohibited by the Rabbis and therefore] say that the filling of the [*kiddush*] cup precedes the washing of the hands [for if one washed his hands first and didn't dry them properly and then used a vessel, the outside of which was defiled to the second degree (which is permitted, according to the School of Hillel), the liquid on his hands touching the cup, becomes a first degree impurity, which, in turn, defiles his hands]. (3) The School of Shammai say that after wiping his hands [from washing for bread] with a napkin, the diner places it on the table [so that he can use it during the meal, however, he may not place it on the seat cushion. Since there is no prohibition of sitting on a defiled seat (because a seat, even if defiled to the first degree, does not convey impurity to man or vessels, however it does defile food and therefore), if he now placed a wet napkin on the seat, the liquid now becomes Rabbinically a first degree impurity as in the previous Mishnah and if he subsequently wipes his hands on them during the meal, his hands now become impure. The table, however, is not defiled since the School of Shammai maintain that it is forbidden to eat at a defiled table even when only defiled to the second degree]. While the School of Hillel say

רבנו עובדיה מברטנורא

לידים ואחר כך מוזגין את הכוס. שאם אתה אומר מוזגין את הכוס תחלה, גזרה שמא יטמאו משקים שנפלו באחורי הכוס מחמת הידים, שהידיים קודם נטילה תורת שני לטומאה יש להן, ומטמאים את המשקים להיות תחלה, ויחזור המשקים ויטמאו את אחורי הכוס, שהמשקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן, אלא שהקילו בטומאה זו שכלי שנטמאו אחוריו במשקין טמאים לא נטמאו תוכו, ולא ידיו, ולא אוגנו. וסברי בית שמאי אסור להשתמש בכוס שאחוריו טמאים אע"פ שלא נטמא תוכו, גזירה שמא ינתנו ניצוצות מתוכו על אחורי הכוס, ויקבלו המשקין טומאה מחמת אחוריו, ויטמאו את הידיים. וכיון דאסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, נוטלין לידים תחלה ואחר כך מוזגין את הכוס, כדי שלא יקבלו המשקים שאחורי הכלי טומאה מחמת ידים, ונמצאו אחורי הכוס טמאים מחמת אותן משקים ומשתמש בו באיסור. ובית הלל סברי אין אסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, הלכך מוזגים את הכוס תחלה ושותים אותו, ואחר כך נוטלין לידים. שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה, ואחר כך מוזגים את הכוס, גזירה שמא יהיו אחורי הכוס טמאים, שמותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, ולא יהיו ידיו נגובות יפה ויטמאו אחורי הכלי המשקין שבידיו, ואותן משקין שנעשו תחלה יחזרו ויטמאו את הידים, ונמצא אוכל בידים מסואבות: **ג מקנח ידיו במפה.** מנטילת מים ראשונים. ומניחה על השלחן, ומקנח בה ידיו תמיד מזהמת התבשיל. ולא יניחנה על הכסת שהוא יושב בה, גזירה

that he places it on the [seat] cushion [rather than on the table. The School of Hillel argue on that of Shammai and maintain that it is permitted to eat at a table defiled to the second degree and therefore, if he places a wet napkin on such a defiled table, the liquid

הִלֵּל אוֹמְרִים, עַל הַכֶּסֶת: דַּ בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת וְאַחַר כֵּן נוֹטְלִין לַיָּדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, נוֹטְלִין לַיָּדַיִם וְאַחַר כֵּן מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת: הַ בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, נָר וּמוֹזוֹן וּבִשְׁמַיִם וְהַבְּדִלָּה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, נָר וּבִשְׁמַיִם וּמוֹזוֹן וְהַבְּדִלָּה. בֵּית

becomes defiled in the first degree which, in turn, may defile foods coming into contact with the wet napkin and since foods can become defiled Biblically (although here it becomes defiled only Rabbinically, since liquid reverting to a first degree is only a Rabbinic defilement to begin with, still) it is better that he places the wet napkin on the seat since only his hands will become defiled (people don't place food on seats), which is only always Rabbinic in nature, rather than place it on the table, where the food may become defiled in a manner more comparative to a Biblical defilement, since food can become Biblically defiled]. (4) The School of Shammai say that [one may hire an *am ha'arets* (i.e., an uneducated) waiter and therefore, after the meal] the floor is [first] swept [of all crumbs] before one washes his hands [for the grace recital, lest the water falls onto food, the size of an olive bulk, thereby destroying food] while the School of Hillel say that [one may not utilize the services of an uneducated waiter and therefore,] they [the diners may] wash their hands [first] and then the floor is swept [since an educated waiter will not leave food particles, the size of an olive, nearby (and particles smaller than an olive are of no concern and are not prohibited to be destroyed). The *halachah* here follows the School of Shammai]. (5) [Where one was eating late Sabbath afternoon and night fell without his having finished his meal and he only has one cup of wine.] The School of Shammai say that [the proper order is the blessing over] light [בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ] usually recited in the *havdalah*], grace [over the meal, the blessing over smelling the] spices [בְּשַׁמִּים] and [then the] *havdalah* [blessing, "Blessed ... Who separates between holy and secular ...], while the School of Hillel say light, spices, grace and *havdalah* [both agree that *havdalah* is recited last, thereby showing that the Sabbath is not a burden; both also agree, that light is first, being that he may now (after nightfall) benefit from light, the Schools of Shammai and Hillel differ over whether the blessing over spices is connected to the blessing over light, or not: The School of Shammai

רַבְּנוּ עֹבְדֵי מַבְרַטְנוֹרָא

שְׂמַא יְהִיָּה הַכֶּסֶת רֹאשׁוֹן לְטוֹמְאָה וְיִהְיֶה מִשְׁקָה טוֹפֵחַ בַּמִּפָּה מַחֲמַת נְגוּב הַיָּדַיִם, וְאוֹתוֹ מִשְׁקָה כְּשֶׁנוֹגַע בַּכֶּסֶת נֶעֱשֶׂה רֹאשׁוֹן, דְּלַעֲלוֹם הַמְשַׁקִּים נֶעֱשִׂים תַּחֲלָה, וְחוֹר וּמִטְמֵא אֶת הַיָּדַיִם כְּשֶׁמִּקְנָח בַּה תְּמִיד בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. אֲבָל בְּשֶׁלַחן לִיכָא לְמַגוּר הַכִּי, שְׂאִסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁלַחן שְׂהוּא שְׂנֵי לְטוֹמְאָה. וּבֵית הַלֵּל סַבְרֵי מוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁלַחן שְׂהוּא שְׂנֵי לְטוֹמְאָה, הַלֵּכָךְ לֹא יִנִּיחַ הַמִּפָּה עַל הַשֶּׁלַחן, שְׂמַא יִטְמְאוּ הַמְשַׁקִּים שְׁבַמִּפָּה מַחֲמַת הַשֶּׁלַחן, וְיִחוּר וְיִטְמְאוּ אֶת הָאוֹכְלִים. וְאִם יִנְחָמָה עַל הַכֶּסֶת אִין לְחוּשׁ כִּי אִם שְׂמַא יִטְמְאוּ יָדָיו, מוֹטֵב שִׁיטְמְאוּ יָדַיִם שְׂאִין לְהֵם עֵיקֵר מִן הַתּוֹרָה, דְּאִין נְטִילַת יָדַיִם לְחוּלִין מִן הַתּוֹרָה, וְלֹא יִטְמְאוּ אוֹכְלִים שִׁישׁ לְהֵם עֵיקֵר מִן הַתּוֹרָה, דְּרֹאשׁוֹן עוֹשֶׂה שְׂנֵי בְּחוּלִין מִן הַתּוֹרָה: דַּ בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת. מְקוּם שְׂאִכְלוּ שֵׁם מְכַבְּדִים אוֹתוֹ מִשִּׁירֵי אוֹכְלִים שְׂנַתְּפָרְרוּ עֲלָיו, וְאַחַר כֵּן נוֹטְלִים לַיָּדַיִם מִיָּם אַחֲרוֹנִים. דְּפַעְמִים שְׂהַשְׁמֵשׁ עִם הָאֶרֶץ וּמְנִיחַ הַפִּירוּרִים שִׁישׁ בְּהֵם כּוּיָת, וְאִם אַתָּה אוֹמֵר נוֹטְלִים לַיָּדַיִם תַּחֲלָה, נִמְצָא אַתָּה מִפְּסִיד אֶת הָאוֹכְלִים, שְׂמִים אַחֲרוֹנִים נְתוּיִם עֲלֵיהֶם וּנְמַאֲסִים. וּבֵית הַלֵּל סַבְרֵי אִסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁמֵּשׁ עִם הָאֶרֶץ, וְשַׁמֵּשׁ תְּלִמִּיד חֲכָם אִינוּ מְנִיחַ פִּירוּרִים שִׁישׁ בְּהֵם כּוּיָת, אֲלֵא מְסִיר אוֹתָם, וְאִם נְתוּיִם הַמִּים עַל גְּבֵי פְּרוּרִים שְׂאִין בְּהֵם כּוּיָת אִין בְּכָךְ כְּלוּם, דְּפְרָרוּרִים שְׂאִין בְּהֵם כּוּיָת מוֹתֵר לְאַבְדֵן בִּיד. וְהַלֵּכָה כְּבֵית שְׂמַאי בּוּזָה שְׂמוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁמֵּשׁ עִם הָאֶרֶץ: הַ נָר וּמוֹזוֹן. מִי שְׂאִכְל בְּשַׁבַּת בְּמִנְחָה וְחִשְׁכָּה לוֹ, וְעֵדִיין לֹא גָמַר סְעוּדָתוֹ, וְאִין לוֹ יִין אֲלֵא שִׁיעוּר כּוּס אַחַד,

maintain that they are not connected, therefore, he should recite grace before the smelling of the spices since he is already obligated to do so; however, the School of Hillel hold the two blessings are connected (see Tiferet Yisrael). The School of Shammai say; [that the blessing over light concludes with the words] **שברא** — who **created** [past tense] **מאור** — the **light** **האש** — of the fire, while the School of Hillel say; [that the words are] **בורא** — who **creates** [can

be either past or present tense] **מאורי** — the **lights** [plural,] **האש** — of the fire [since there are different-colored flames]. (6) A blessing may not be recited over the lights or spices of idolaters [since these lights were used on Sabbath in a manner prohibited to a Jew and their spices are assumed to have been used for a festivity connected with idolatry] or over the lights or spices of [i.e., in honor of] the dead [lights in honor of a deceased is not for the benefit of the light and therefore, it is not fitting to make a blessing over it and so, too, spices placed near a corpse, is only to eliminate the odor and not for the purpose of its own fragrance] nor [does one make a blessing] over the lights or the spices placed before idols [since any benefit from idols is prohibited] and a blessing is not said over the light until it has been utilized [i.e., he should be close enough to have the ability to benefit from it]. (7) If one has eaten and forgot to recite grace [after the meal and then remembered]: the School of Shammai say He must return to the place where he ate and recite grace [there], while The school of Hillel say [If this was unintentional] he should recite it in the place where he remembered [if intentional, he must return to the place where he ate]. Until when can he say grace? Until enough time has passed for the food in his stomach to be digested. (8) If wine is served after the meal and that is the only cup there is, the School of Shammai say that a blessing may be first recited over the wine and then [the grace is recited] over the food [i.e., the recital of grace does not require wine],

רבנו עובדיה מברטנורא

בית שמאי אומרים נר ומוזון בשמים והבדלה, דכולי עלמא הבדלה בסוף, דאפוקי יומא מאחרין ליה, כי היכי דלא ליהוי עליה כמשאוי. לא נחלקו אלא על הנר ועל הבשמים, דבית שמאי אומרים נר ומוזון ואחר כך בשמים, ובית הלל אומרים נר ובשמים כי הדדי, דברכות שאנו יכולים לעשותם דלא מחזי כמשאוי כגון נר ובשמים, מקדמינן להו לברכת המזון: **ב"ש אומרים שברא מאור האש**. שברא, דמשמע לשעבר; ולא בורא, דמשמע להבא: **מאור האש**. ולא מאורי האש, דחדא נהורא איכא בנורא: **ובית הלל אומרים בורא**. נמי משמע לשעבר: **מאורי האש**: שהרבה גוונים יש בשלהבת, אדומה לבנה וירקרקת: **ו לא על הנר ולא על הבשמים של נכרים**. נר, משום דלא שבת, שהנכרי עשה מלאכה לאורו וקיימא לן אור שלא שבת אין מברכין עליו, הואיל ונעבדה בו עבירה. ובשמים של נכרי, בבשמים שהם במסיבה שנכרים מסובים בה לסעודה מיירי, והא דתנן בסיפא ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני עבודה זרה, מזה טעם קאמר, מזה טעם אין מברכין על בשמים של נכרים, לפי שסתם מסיבת נכרים לעבודה זרה, ואין מברכין על בשמים של עבודה זרה: **ולא על הנר של מתים**. דלא אתעביד לאורה, אלא לכבוד בעלמא: **ולא על בשמים של מתים**. דלעבורי ריחא עבידי: **ולא על נר ובשמים שלפני עבודה זרה**. לפי שאסורין בהנאה: **עד שיאותו לאורו**. שיהנו מאורו ולא שיהנו ממש, אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה: **ו שיתעבל המזון שבמעיו**. כל זמן שאינו רעב מחמת אותה האכילה הוא סימן שלא נתעבל המזון. ודוקא בשבח אמרו בית הלל דאינו חוזר, אבל במזיד,

שמאי אומרים, שברא מאור האש. ובית הלל אומרים, בורא מאורי האש: ו אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של נכרים, ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני עבודה זרה. אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו: ו מי שאכל ושכח ולא ברך, בית שמאי אומרים, יחזור למקומו ויברך. ובית הלל אומרים, יברך במקום שזכר. עד אימתי הוא מברך. עד כדי שיתעבל המזון שבמעיו: ח בא להם זין לאחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס, בית שמאי אומרים, מברך על הזין ואחר

while the School of Hillel say that a blessing [i.e. grace after meals] is first recited over the food and then over the wine [thereby allowing him to recite grace with wine, which is obligatory]. One says Amen after a blessing recited by an Israelite [even though he only heard the end of it] but not after a blessing recited by a *Kuti*, unless he heard the whole blessing [in order to ascertain that the blessing was directed towards God and not towards the Mountain of Gerizim, which they also worshipped].

רבנו עובדיה מברטנורא

דברי הכל יחזור למקומו ויברך: ח מברך על היין ואחר כך מברך על המזון שאין ברכת המזון טעונה כוס, ובית הלל סברי, ברכת המזון טעונה כוס: עונין אמן אחר ישראל המברך. ואף על פי שלא שמע הזכרת השם אלא סוף הברכה, דמסתמא לשמים ברך: אלא אם כן שמע כל הברכה. שמא ברך להר גריזים:

Gemara Berakhot 53b

גמרא ברכות דף נ"ג ע"ב

[On the Mishnah:] "If one has eaten and forgotten [to say grace]." Rav Zevid, or as some say Rav Dimi bar Abba, said: Opinions differ only in the case where one forgot, but if he omitted wilfully he must return to his place and say grace. This is obvious! The Mishnah says "Has forgotten?" You might think that the rule is the same even if he did it purposely, and the reason why it says "has forgotten" is to show you how far the School of Shammai are prepared to go [that he must return to where he ate, even though it was a mistake]. Therefore we are told [that this is not so]. It has been taught: the School of Hillel said to the School of Shammai, According to you, if one ate at the top of a tower and forgot and descended without having said grace, he should return to the top of the tower and say grace? The School of Shammai replied to the School of Hillel: According to you, if one forgot a purse at the top of the tower, is he not to go up and retrieve it? And if he will ascend for his own sake, he certainly should do so for the honor of Heaven! There were once two disciples who omitted to say grace. One who did it accidentally followed the rule of the School of Shammai [and returned to the place where he forgot, thus following the stricter opinion] and found a purse of gold, while the other, who did it purposely [being in a hurry to go somewhere else], followed the rule of the School of Hillel [which applies only to accidental omissions], and he was devoured by a lion. Rabbah

כך מברך על המזון. ובית הלל אומרים, מברך על המזון ואחר כך מברך על היין. עונין אמן אחר ישראל המברך, ואין עונין אמן אחר הכותי המברך, עד שישמע כל הברכה:

מי שאכל ושכח וכו' אמר רב זביד ואי תימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשכח אכל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך. פשיטא ושכח תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו במזיד והאי דקתני ושכח להודיעך כהן דבית שמאי קא משמע לן. תניא אמרו להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך יחזור לראש הבירה ויברך. אמרו להם בית שמאי לבית הלל לדבריכם מי ששכח ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה. לכבוד עצמו הוא עולה. לכבוד שמים לא כל שכן. הנהו תרי תלמידי חד עביד בשוגג כבית שמאי ואשכח ארנקא דדהבא. וחד עביד במזיד כבית הלל ואכליה אריא. רבה בר בר

bar Bar Channah was once traveling with a caravan, and he ate and forgot to say grace. He said to himself, What shall I do? If I say to the others, I have forgotten to say grace, they will say to me, Say it [there]: wherever you say the benediction you are saying it to the All-Merciful. I had better tell them that I have forgotten a golden dove. He then told them Please wait for me, for I have forgotten a golden dove. He returned, recited grace and found a golden dove. [Question:] Why should it have been just a dove? [Response:] Because *Knesset Yisrael* is compared to a dove, as it is written, “The wings of the dove are covered with silver, and her pinions with the shimmer of gold.” (Psalms 68:14) Just as the dove is saved only by her wings, so, too, is Israel saved only by the commandments.

חנה הוה קאזיל בשיירתא אכיל ואשתלי ולא בריך אמר היכי איעביד אי אמינא להו אנשאי לברך אמרי לי בריך הקא כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת. מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא. אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא. אזיל ובריד ואשכח יונה דדהבא. מאי שנא יונה. דמתילא כנסת ישראל ליונה. דכתיב (תהלים ס"ח) כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ. מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינו ניצולין אלא במצוות:

וזה וישלח דף קס"ה ע"ב

וישלח ועקב מלאכים וגומר רבי יהודה פתח (תהלים צא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך האי קרא אוקמוה חבריאי. דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא מינד אודמן בהדיה יצר הרע דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר כמה דאת אמר (בראשית ד) לפתח חטאת רובין. מאי חטאת רובין. דא יצר הרע. ודוד הכי נמי קרייה חטאת דכתיב (תהלים נא) וחסאתי נגדי תמיד. בגין דאיהו עביר ליה לבר נש כל יומא למחטי קמיה מריה. ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש לעלמין ויצר הטוב אתי לבר נש מיומא דאתי לאתדבאה. ואימתי אתי בר נש לאתדבאה פד איהו בר תליסר שנין בדין אודווג בר נש בתרווייהו חד מימינא וחד משמאלא יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא. ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן ואינון משתבחין תדיר בהדיה דבר נש. אתי בר נש לאתדבאה ההוא יצר הרע אתפסיא קמיה ושלטי ימינא על שמאלא ותרווייהו מודווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחי דהוא עביר דהא הוא דכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. רבי אלעזר מוקים ליה להאי קרא בגעקב דקדשא בריך הוא אזמין בהדיה מלאכין משריין ממנן בגין דהא איהו אתי שלים בשבטין עלאין פלהו שלמין פדקא יאות כמה דאתמר (דכתיב) ועקב הלך לדרכו ופגעו בו מלאכי אלהים ואתמר. והכא פיון דאשתויב מגיה דלבן והא אתפרש מגיה פדין אודווגא עמיה שכינתא ואתו משריין קדישין לסתרא ליה וכדין ויאמר יעקב באשר ראם וגומר ומאינון מלאכין שדר ליה לעשו דהא הוא דכתיב וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש הוו ודאי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Tiferet HaKodesh, 12a (Abridged)

מספר תפארת הקדש דף י"ב א' מר"ח בקיצור

Rabbi Shmuel bar Nachmani said in the name of Rabbi Yochanan: Whoever performs a commandment in this world, it precedes him and walks before him in the World To Come, as it states, “Your righteousness will walk before you.” (Isaiah 58:8) And whoever commits a

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא

sin in this world, it winds itself around him and goes before him on the day of judgment, as it says, “The paths of their way wind around them; they go up in a desolate place and are lost.” (Job 6:18) Rabbi Elazar said: it is tied to him as a dog [to its owner], as it says, “That he did not listen to her to lie next to her, [and] to be with her.” (Genesis 39:10) “To lie next to her” — in this world; “to be with her” — in the World To Come. Thus far the quote. The idea of — “it winds itself around him and goes before him on the day of judgment” means that whoever commits one sin acquires for himself one accuser, and that accuser has a full height [i.e., he accuses non-stop]. As it is with a commandment, so, too, it is with sin. For a person's actions are that which make for him filthy garments. According to the number of his sins, so is the number of those garments, because each and every sin creates for him a garment. This is the meaning of “winds itself around him” mentioned in the above statement. The proof of this is, “See, I have removed your sin from upon you.” (Zechariah 3:4) Our Sages, of blessed memory, explained that the sin he [Rabbi Yehoshua the High Priest] had was the fact that his sons married non-Jewish women. Rabbi Elazar says: It is tied to him as a dog — not only does it make for it [the soul] a garment, but it attaches itself to the very soul, cleaving to it. And it is the nature of a biting dog that a piece of the person's flesh is found between its teeth. May God save us and all Israel; so may it be His will.

Practical Law:

Rambam, Laws of Torah Study, Chapter 4

(1) Torah is only taught to one who is a fitting student who is becoming in his actions, or to one who is unproven [but sincere]. But if he follows in a path that is not good, one must bring him back to the good and lead him in a straight path and examine him, and [only] then

שְׁנֵאמַר (ישעיה נח) וְהִלֵּךְ לְפָנַי צִדְקָךְ וְכָל הָעוֹשֶׂה עֲבִירָה בְּעוֹלָם הַזֶּה מִלְּפָנָיו וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לְיוֹם הַדִּין שְׁנֵאמַר (איוב ו) יִלְפָתוּ אַרְחוֹת דְּרָכָם יַעֲלוּ בַתְּחוּ וַיֵּאבְדוּ רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר קְשׁוּרָה הִיא לוֹ כְּכֹלֵב שְׁנֵאמַר (בראשית לט) וְלֹא שָׁמַע אֵלָיָה לְשֹׁכֵב אֶצְלָה לְהִיּוֹת עִמָּה לְשֹׁכֵב אֶצְלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהִיּוֹת עִמָּה בְּעוֹלָם הַבָּא עַד כֵּאֵן לְשׁוֹנוֹ. עֲנִין מִלְּפָנָיו וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לְיוֹם הַדִּין מִפְּנֵי כִי הָעוֹבֵר עֲבִירָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ קִטְיָגוֹר אַחַד וְהַקִּטְיָגוֹר יֵשׁ לוֹ שִׁיעוֹר קוֹמָה שְׁלִימָה כְּעֵנִין הַמִּצְוָה בֵּן עֲנִין הָעֲבִירָה. כִּי מַעֲשֵׂיו שֶׁל אָדָם הֵם שִׁיעֲשׂוּ לוֹ לְבוּשִׁים צוּאִים כְּפִי מִנֵּן עוֹנוֹתָיו בֵּן מִנֵּן הַלְּבוּשִׁים כִּי כָל עוֹן וְעוֹן יַעֲשֶׂה לוֹ לְבוֹשׁ וְהֵינּוּ מִלְּפָנָיו הָאִמּוֹר בְּמֵאִמֵּר וְהָעֵד לְזָה (זכריה א) רָאָה הָעֲבִירָתִי מֵעֲלֶיךָ עוֹנֶךָ וּפִירְשׁוּ רְבוּתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבָרְכָה שְׁעוֹן שְׁהִיָּה לוֹ הוּא שֶׁנִּשְׂאוּ בָנָיו נָשִׁים נְכָרִיּוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר קְשׁוּרָה בּוֹ כְּכֹלֵב שֶׁלֹּא לָבַד תַּעֲשֶׂה לָּהּ לְבוֹשׁ אֶלֶּא שֶׁתִּדְבֵּק בְּנִפְשׁ עֲצָמָה לְהִיּוֹת אֲדוּק בָּהּ וְדָרָךְ הַכֹּלֵב הַנוֹשֵׁף שֶׁנִּמְצָא בַתּוֹךְ שְׁנֵי חֲלָקֵי הָאָדָם. ה' יַצִּילֵנוּ וְלִכְלֵ יִשְׂרָאֵל בֵּן יְהִי רַצוֹן:

הלכה

הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד

א אין מלמד דין תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו או לתם אבל אם היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו

one brings him into the house of study and teaches him. The Sages said, “Whoever teaches a student who is not fitting it is as though he threw a stone at *Mercuris*” [an idol which was worshipped in this way], as it says, “Like one who sets a stone in a slingshot, so is he who gives honor to a fool.” (Proverbs 26:8) And “honor” means only Torah, as it says, “The wise inherit honor.” (ibid., 3:35) (2) Similarly, if a teacher does not walk in a good path, even if he is a great scholar and all the people need him, one should not be taught by him until he returns to good, as it says, “For the lips of the priest will guard knowledge, and they will seek Torah from his mouth, for he is the messenger [*malakh*] of the Lord of Hosts.” (Malachi 2:7) The Sages [therefore] said, If the teacher is like an angel [*malakh*] of the Lord of Hosts, they should seek Torah from his mouth. But if not, they should not seek Torah from his mouth. (3) How do they

בְּדַרְךָ יִשְׂרָאֵל וּבִדְקִין אוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן מִכְּנִיטִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמְּדִרַשׁ וּמִלְמַדִּין אוֹתוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַשּׁוֹנֶה לְתַלְמִיד שְׂאִינוּ הַגּוֹן כְּאֵילוֹ זֶרֶק אָבָן לְמַרְקֻלִים שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כו) כְּצִרּוֹר אָבָן בְּמִרְגָמָה בֵּן נוֹתֵן לְפָסִיל כְּבוֹד וְאִין כְּבוֹד אֶלֶּא תוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחִלוּ: ב וְכֵן הָרַב שְׂאִינוּ הוֹלֵךְ בְּדַרְךָ טוֹבָה אִף עַל פִּי שְׂחָכָם גְּדוֹל הוּא וְכֵל הָעַם צְרִיכִים לוֹ אִין מִתְלַמְּדִים מִמֶּנּוּ. עַד שׁוּבוֹ לְמוֹטֵב שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ב) כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלְּאִף ה' צְבָאוֹת הוּא. אָמְרוּ חֲכָמִים אִם הָרַב דוֹמָה לְמִלְּאִף ה' צְבָאוֹת תוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ וְאִם לֹא אֵל יִבְקְשׁוּ תוֹרָה מִפִּיהוּ: ג כִּי צַד מְלַמְּדִין הָרַב יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ וְהַתְלַמְּדִים מוֹקְפִין לְפָנָיו כַּעֲטָרָה כְּדִי שִׂיִּהְיוּ כְּלָם רוֹאִים הָרַב וְשׁוֹמְעִין דְּבָרָיו וְלֹא יֵשֵׁב הָרַב עַל הַכֶּסֶּא וְתַלְמִידָיו עַל הַקְּרָקַע אֶלֶּא אִוּ הַכֹּל עַל הָאָרֶץ אוֹ עַל הַכֶּסֶּאֹת. וּבְרֵאשׁוֹנָה הָיָה הָרַב יוֹשֵׁב וְהַתְלַמְּדִים עוֹמְדִים וּמְקוּדִים חֲרִבָּן בֵּית שְׁנֵי נִהְגוּ הַכֹּל לְלַמֵּד לְתַלְמִידִים וְהֵם יוֹשְׁבִים:

teach? The teacher sits at the head and the students sit around him as a crown [i.e., in a semicircle], so that all of them can observe the teacher and hear his words. The teacher should not sit on a chair and his students on the ground; rather, either everyone [should sit] on the ground or everyone [should sit] on chairs. In earlier times, the teacher would sit and the students would stand, but before the destruction of the Second Temple, everyone adopted the practice of teaching students while they were seated.

VAYISHLACH FOR MONDAY

TORAH

וישלח ליום שני

תורה

כיון בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד' המילוי יוד דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי דָאָבָא יַעֲקֹב וְאֱלֹהֵי דָאָבָא יִצְחָק יִי

(10) And Yaakov said: O God of my father Avraham, and God of my father RASHI רש"י

(10) [O God of my father Avraham,] וְאֱלֹהֵי אָבִי יַצְחָק. וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר: וּפְחָד (י) וְאֱלֹהֵי אָבִי יַצְחָק — and God of my father Yitzchak —

[Why does Yaakov say here, “God of Yitzchak,”] while earlier (verse 31:42), [when he